

सकस उपन्यासमा आञ्चलिकता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र

सङ्कायअन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पस

नेपाली शिक्षण विभाग

स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको

दसौं पत्रको प्रयोजनका

लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

रामप्रसाद पाण्डेय

परीक्षा क्रमाङ्क : २२००५०

त्रि वि दर्ता नं. ९-२-४२०-५-२००६

नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

२०७४

शोध निर्देशक : दीनदयाल रेग्मी

सकस उपन्यासमा आञ्चलिकता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र

सङ्कायअन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पस

नेपाली शिक्षण विभाग

स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको

दसौं पत्रको प्रयोजनका

लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

परीक्षा क्रमाङ्क : २२००५०

त्रि वि दर्ता नं. ९-२-४२०-५-२००६

नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

२०७४

प्रतिबद्धता पत्र

यस शोधपत्रभित्रका सम्पूर्ण सामग्रीहरू कहीं कतैबाट शोध नियमविपरीत साभार गरिएका छैनन् । यसका कुनै पनि अंश अन्य प्रयोजनका लागि उपयोग र प्रकाशनमा पनि आएका छैनन् । तसर्थ यो शोधपत्र नितान्त मौलिक रहेको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

.....

शोधार्थी

रामप्रसाद पाण्डेय

शोध निर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, पाटन संयुक्त क्याम्पस नेपाली विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षका छात्र *रामप्रसाद पाण्डेय*ले नेपाली विषयको स्नातकोत्तर तह दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि *सकस उपन्यासमा आज्ञालिकता* शीर्षकको शोधकार्य मेरा निर्देशनमा सम्पन्न गर्नुभएको हो । शोधार्थीबाट परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु र यसको यथोचित मूल्याङ्कनका लागि नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम, पाटन संयुक्त क्याम्पससमक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....
दीनदयाल रेग्मी

नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम

पाटन संयुक्त क्याम्पस

पाटनढोका, ललितपुर

मिति : २०७४/ ११/२२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय
नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका, ललितपुर

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पसका छात्र *रामप्रसाद पाण्डेय* ले त्रि. वि स्नातकोत्तर तहको नेपाली विषयको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि तयार पार्नुभएको *सकस उपन्यासमा आञ्चलिकता* शीर्षकको शोधपत्र उपयुक्त देखिएकाले सोही प्रयोजनका लागि स्वीकृत गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

१. प्रा. डा. विश्वनाथ भण्डारी (विभागीय प्रमुख)
२. दीनदयाल रेग्मी (शोध निर्देशक)
३. (बाह्य परीक्षक)

मिति : २०७४।

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत पाटन संयुक्त क्याम्पस नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम, स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको अध्ययन परिपूर्ति गर्ने प्रयोजनका लागि *सकस उपन्यासमा आञ्चलिकता* शीर्षकको यो शोधकार्य मैले आदरणीय गुरु दीनदयाल रेग्मीकोको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हूँ । अनेकौं व्यस्तता हुँदा हुँदै पनि उहाँले मलाई दिनु भएका अविस्मरणीय सुभाब र सल्लाहले नै मैले यो कार्य सम्पन्न गर्न पाएकोमा उहाँप्रति हृदयदेखि हार्दिक आभार र कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

यो धराधाममा पाइला टेकाएर प्राज्ञिक जगततिरको मार्ग देखाउनु हुने पिता श्री र माता श्री प्रति नमन गर्न चाहन्छु । पाटन संयुक्त क्याम्पसमा कार्यरत गुरुहरू प्रा.डा. जगदीश चन्द्र भण्डारी, प्रा.डा. कृष्णप्रसाद दाहाल, प्रा.डा. विश्वनाथ भण्डारी, डा. सुरेन्द्रवर सिंह थापा, कृष्णविला पौड्याल, शेषनाथ पौडेल लगायत गुरुहरूप्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । सिर्जनात्मक लेखनमा सहयोग गर्नुहुने आदरणीय गुरु शेषनारायण दाहाल, हरिप्रसाद पाण्डेय, पशुपति पाण्डेय र भिनाजु शरद तिवारीप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । उहाँहरूले समय समयमा दिनुभएका अमूल्य सुभाब र प्रेरणालाई कहिल्यै भुल्ने छैन । शोधका क्रममा आवश्यक पुस्तकहरू उपलब्ध गराएर सहयोग गर्नुहुने प्रिय साथीहरू सीता पंगेनी, शेरबहादुर कुँवर, नगेन्द्र थापा, नारायणी पंगेनी, शोभा अधिकारी, रामेश्वर जलनप्रति आभारी छु । शिक्षा पाण्डेय र गणेशप्रसाद पाण्डेयले गर्नु भएको सहयोगको सम्मान गर्न चाहन्छु । अध्ययनका क्रममा सहयोग गर्ने पाटन संयुक्त क्याम्पस पुस्तकालय, त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालयप्रति आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्ने सबैमा हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम, पाटन संयुक्त क्याम्पस समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

रामप्रसाद पाण्डेय
नेपाली स्नातकोत्तर कार्यक्रम
पाटन संयुक्त क्याम्पस
पाटनढोका, ललितपुर
२०७४

विषयसूची

क्र.सं	विषयसूची	पृष्ठ नं
स्वीकृति पत्र		
निर्देशकको मन्तव्य		
कृतज्ञता ज्ञापन		
विषय सूची		

परिच्छेद : एक
शोध परिचय

- १.१ विषय परिचय
- १.२ समस्याकथन
- १.३ शोधको उद्देश्य
- १.४. पूर्वकार्यको समीक्षा
- १.५. शोधकार्यको औचित्य र महत्त्व
- १.६. शोधकार्यको सीमाङ्कन
- १.७. शोधविधि
- १.७.१ सामग्री सङ्कलन विधि
- १.७.२ विश्लेषणको सैद्धान्तिक आधार
- १.८. शोधपत्रको रूपरेखा

परिच्छेद : दुई

उपन्यासमा आञ्चलिकता र नेपाली आञ्चलिक उपन्यास परम्परा

- २.१.विषय प्रवेश
- २.२. आञ्चलिकताको सैद्धान्तिक आधार
- २.२.१.आञ्चलिकता शब्दको व्युत्पत्ति र अर्थ
- २.२.२ आञ्चलिकताको परिभाषा र व्याख्या
- २.३ उपन्यासका आञ्चलिक तत्त्व र सम्बन्ध
- २.३.१ स्थानीय रङ्गको विशिष्ट प्रयोग
- २.३.२ लोकजीवन, लोकसंस्कृति र दैनिक जीवनचर्याको चित्रण
- २.३.३ स्थानीय भूगोल र प्रकृतिको चित्रण

- २.३.४ स्थानीय भाषाको प्रयोग र रिपोर्ताज शैली
- २.३.५ आञ्चलिक कार्यपीठिका
- २.३.६ आञ्चलिक जीवनचर्या र समाज
- २.४ नेपाली आञ्चलिक उपन्यास परम्परा
- २.५ आञ्चलिक उपन्यासका विशेषताहरू
- २.६. निष्कर्ष

परिच्छेद : तीन

जगदीश घिमिरेको सङ्क्षिप्त जीवनी, औपन्यासिक यात्रा र प्रवृत्ति

- ३.१ विषय प्रवेश
 - ३.१.१ जन्म, जन्मस्थान र मृत्यु
 - ३.१.२ पारिवारिक पृष्ठभूमि
 - ३.१.३ बाल्यकाल र शिक्षादीक्षा
 - ३.१.४ व्रतबन्ध, विवाह र दाम्पत्य जीवन
 - ३.१.५ आजीविका
 - ३.१.६ भ्रमण
 - ३.१.७ सम्मान तथा पुरस्कार
 - ३.१.८ साहित्य लेखन
- ३.२ उपन्यास यात्रा
- ३.३ जगदीश घिमिरेको उपन्यास यात्राको चरण विभाजन
 - ३.३.१ पहिलो चरण
 - ३.३.२ दोस्रो चरण
- ३.४ जगदीश घिमिरेका औपन्यासिक प्रवृत्ति
 - ३.४.१ सामाजिक यथार्थ
 - ३.४.२ मनोविश्लेषण
 - ३.४.३ चरित्र प्रधानता
 - ३.४.४ आञ्चलिकता
 - ३.४.५ नवीन शैलीको प्रयोग
- ३.५. निष्कर्ष

परिच्छेद : चार

सकस उपन्यासमा आञ्चलिकता

- ४.१. विषय परिचय
- ४.२. स्थानीय रङ्गको विशिष्ट प्रयोग
- ४.३. लोकजीवन, लोक संस्कृति र दैनिक जीवनचर्याको चित्रण
- ४.४. स्थानीय भूगोल र प्रकृतिको चित्रण
- ४.५. स्थानीय भाषा र रिपोर्ताज शैली
- ४.६. आञ्चलिक कार्यपीठिका
- ४.७. आञ्चलिक जीवनचर्या र समाज
- ४.८. निष्कर्ष

परिच्छेद : पाँच

सारांश तथा निष्कर्ष

- ५.१. विषयप्रवेश
 - ५.२. सारांश
 - ५.३. निष्कर्ष
- सन्दर्भ सामग्री सूची